

B. C. D.

DISPUTATIO MEDICA

**EX VENENO
SALUTEM**

z 8

sistens,

Quam

*Indultu Gratiissimæ Facultatis
Medicæ,*

PRO LOCO

In eadem suo tempore obtinendo,
defendet

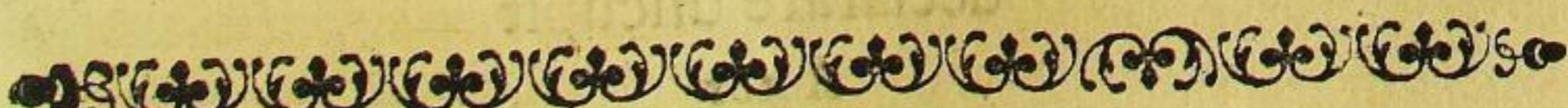
D. XXIII. Septembr. M. DCCI.

H. L. Q. C.

**CHRISTIANUS HENRICUS
ERNDL**, Dresdensis,
Philos. & Medic. Doctor,

RESPONDENTE

TOBIA TAUT, Gedanensi.

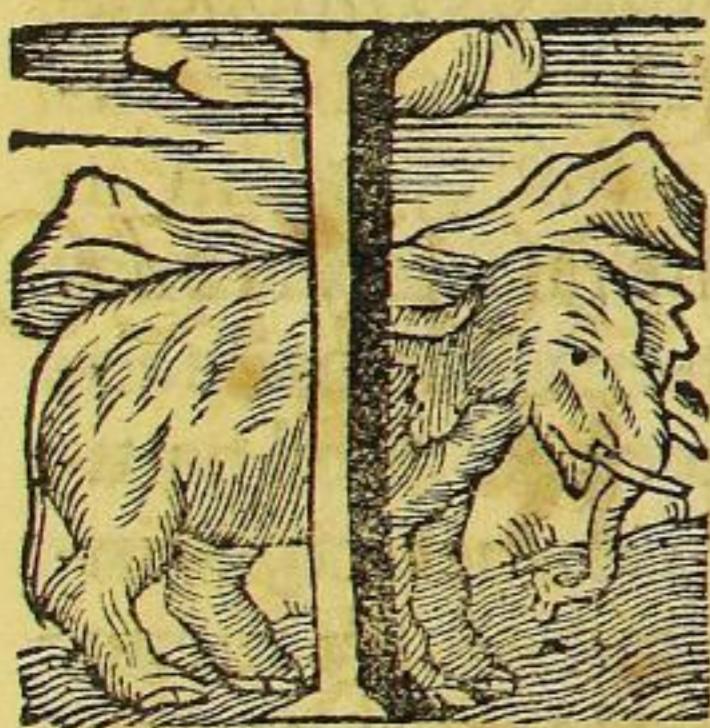
LIPSIÆ,

Literis CHRISTIANI SCHOLVINI.

V I R O
Generoso, Fama ac Meritis Am-
plissimo atque Excellen-
tissimo,
DOMINO
WILHELMO LUDOVICO
D A S E R,
Serenissimo Poloniarum Regi
atque Electori Saxoniæ
A Consiliis Aulicis & Justitiæ Re-
dituumque Publicorum &c.
*Domino ac Patrono Suo singulari
observantia Devenerando,*
Has offert paginas,
Insimulque suum
de
Tanto Patrono
Bene merendi studium
declarare discupit
Autor
Christianus Henricus Erndl.

PRÆFATIO.

Nter rationes illas & causas, quibus motus S. P. Q. Romanus pristinis temporibus omnem Medicorum turbam ex Urbe ejecit, hanc uti unam ex præcipuis allegat *Plinius in Hist. Nat. L. 29. cap. 1.* quod maxima eorundem pars de beneficio fuerit suspecta. Nihil itaque magis genuinis propositum esse debet Medicis, quam ut veterem declinare current suspicionem, omni occasione demonstrando, saluti hominum non interitui ac damno Artem suam litare. Noli igitur rubrica hujus Dissertationis, quæ Venenum loquitur, offendit B. L: neque enim deleteria, sed salutaria è Veneno pharmaca elicere intendimus. Præsupponimus nimirum tanquam notissimum, vulgarem illam inter alimenta, medicamenta & venena differentiam adeo accuratam minime deprehendi, quin alimentum aliquando etiam sit medicamentum, ac venenum quoque suo modo medicandi vires obtineat. Licet igitur nobis præsenti occasione paucis quibusdam, clarissimis tamen, exemplis demonstrare, inter medicamenta illa, quæ toto die maximo cum emolumento adhibentur, esse quamplurima, quæ venenatis concretis suam debent originem, petique posse à præcipuis ac notissimis Venenis, qualia sunt **NARCOTICA** potissimum & **CORROSIVA**, certissima & maxime salutaria remedia. Faxit Divinum Numen, ut ex voto succedat!

§. I.

Narcotica igitur perscrutanti Venena ac disqui-
renti, quæ sunt ex his expectanda medicamenta
salutaria, primo statim loco sese offert Opium.

Non novum quoddam sed antiquissimis etiam Medicis cognitum medicamentum, prout ex Hippocra-tis, Dioscoridis, Plinii & Galeni lectione facile cui vis con-stare potest. Interim quò diuturnior fuit ejusdem in Medicina usus, eò magis mirandum esse puto, acerrimas omni tempore ad hunc usque diem inter Medicos de eo-de[m] viguisse contentiones ac rixas, præcipue quod natu-ram ejus narcoticam & stupefactivam attinet, cuius in-tuitu Opium nonnulli pro certissimo habuerunt Veneno, idemque simul cum nuce Vomica è Re Medica penitus prescribere ausi sunt, cui sententiæ favere inter alios de-prehenditur *Conradus Gesnerus in epistola ad Job. Bauhinum 1564. scripta.* Et, si fatendum quod res est, certe sympto-mata illa, quæ assumptum in excessiva quantitate vel pe-nitus incorrectum Opium excitare solet, deleteriam ejus ac venenosam facultatem satis sufficienterq; manifestant. Quid enim denotant aliud, singultus ille molestus, cordis anxietates graviores, respiratio difficilis, pallor ac frigus totius corporis & sopor ille gravis, quæ usum Opii intem-pestivum ac nimium è vestigio sequi ab experientia juxta-ac fide dignis observatoribus Medicis edocemur; instar omnium sit illa, quam *D. G. C. Schelhammer proponit ob-servatio, in E. N. C. Dec. II. Ann. 5. p. 25. obs. 12.* similiaque plura videri possunt apud *Marcellum Donatum L. 4. de Me-dica Histor. mir. cap. 18.* item apud *Cardanum de Subtil. L. 18.*

§. II.

Prout autem nemo è prudentioribus ignem ideo è rerum natura tollendum ac proscribendum existima-bit, quod improvide tractatus aliquando horrenda exci-tave-

taverit incendia: ita tantum abest, ut Opium nobis, veneni nomine invisum reddi patiamur, ut potius cum Plate-ro ac Sylvio pro maxime necessario id ipsum semper ha-beamus medicamento, utpote quo in Praxi Medica, ne ad momentum quidem carere fere possumus. Erit enim utique Opium tutissimum pharmacum, si modo cure-mus, ne crudum, sed bene depuratum, neque in excessi-va, sed refracta & convenienti dosi adhibeatur. Ita enim usurpatum Opium vehementiorem suam virulentiam, qua spiritus nostri corporis fugat alias, ad interiora rece-dere cogit, ac supprimit tandem penitus, in leniorem commutabit ac suaviorem, ut ita loquar, ideam, quam at-tentius quasi intuentes iidem spiritus, obstupescunt quasi, sensuque ad tempus privabuntur. Singulares autem de-bentur laudes Thomæ Sydenham Anglo, qui primus fere optimum depurandi Opium à virulentia sua mo-dum per Spir. Vini, vel Vin. Malvaticum invenit ac de-monstravit: enimvero in opio hoc modo præparato me-dicamentum habemus tutissimum, quod in minima dosi, duobus scil. granis, supra indigitatas anodynæ vires sem-per & ubique præstat, maximæque deprehenditur effi-caciæ in doloribus, vigiliis, deliriis, fluxionibus alvi, vo-mitionibus, affectibus convulsivis & spasmodicis; quas Opii vires omnes & singulas ordine recensitas cum aliis adhuc pluribus invenimus in *D. Wedelii Opiologia, ad men-tem Acad. Nat. Cur. adornata, & Jenæ 1674. impressa.*

§. III.

Eodem fere modo se res habet cum Croco, qui, dum odore fraganti satis, sed caput simul aggravanti, de latentibus in subtiliori suatextura particulis narcoticis fa-tis testatur, mirum adeo esse non potest, si abusus ejusdem paria fere cum opio efficere in homine observetur sym-

ptomata. In nimia enim dosi maxime noxius ac s^epe lethalis deprehensus fuit non semel Croci usus, soporem profundissimum cum deliriis inferendo. Cuiusmodi funesta exempla passim prostant apud autores, e.g. *Amatum Lusitanum, Comment. in Dioscor. L. I. Enarrat.* 25. p. 65. Ubi, *Vidimus nos, inquit, hic apud Mitinam à Campo, totius Hispaniae celeberrimum emporium, mercatorem quendam, qui, cum plures croci sarcinulas sive involucra emeret, atque in Lusitaniam portaret, multum ex illo in olla, carnes jurulentas pro cœna continente, injecit; qui post earum usum intam intensum ac vehementem risum prorupit, ut non multum abfuerit, quin risu & cachinno tunc è vita discederet.* Et paucis intermissis, proinde non mirandum, pergit, si agaso quidam apud Pisaurenses super duabus croci sarcinulis dormiens eadem nocte obierit. Qua cum Amati observatione perbelle conspirat illa, quam in *Pet. Berelli Hist. rariss. L. 4. obs. 30.* annotatam reperimus, famulum nimirum mercatoris, qui juxta magnam croci copiam frequenter dormiebat, dolorem capitis vehementissimum debilitatemque tantam contraxisse, ut vitam cum morte brevi inde commutavit.

§. IV.

Utimur tamen nihilominus perquam salutariter Croco in substantia etiam ad $\mathfrak{H}.$, cuius anodyna atque hypnotica, discutiens item aperiendique virtus satis depraedicari nequit. Salutatur hinc à nonnullis aroma Philosophorum, quia sanguinis ac spirituum motum instaurat, humoresque minus mobiles egregie dissolvit, atque eō ipso hinc inde incipientes ac factas jam obstructiones aurâ sua penetrantissima feliciter reserat. Et propter jam nominatam resolvendi virtutem audit etiam quibusdam *Crocus pulmonum atque uteri anima, quo de testis est*

D. M.

D. M. B. Valentini in E. N. C. Dec. II. A. 2. p. 473. in append. Ut taceamus usum ejus externum, qui in erysipelate atque inflammationibus tumoribusque aliis cum dolore exquisitissimo conjunctis, membris etiam paralyticis curandis tam frequens, quam salutaris est. Prout hæc omnia fusi explicavit ac proposuit D. Joh. Ferdin. Hertodt in Crocologia.

§. V.

Crassioris longe substantiæ ac texturæ narcoticum est Hyoscyamus, de cuius natura ac viribus gravissimum certe plerorumque ex Veteribus est judicium, præsertim si attendamus, quæ de venenatis ejusdem viribus annotavit Scribonius Largus cap. 181. Altercum, inquiens, quod Græci Hyoscyamum vocant, qui biberunt, caput grave venisque distentum habent, mente abalienantur, cum quadam verborum altercatione; inde enim hæc herba nomen habet Altercum: postea sōpiuntur, & omni sensu carent, livescientibus eorum membris. His non absimilia vide apud Dioscoridem L. 4. cap. 64. & Galenum L. 8. simpl. cap. 148. Ex recentioribus autem Helmontius in Jure Duumvir. §. 22. ab assumpto semine hyoscyami, loco feminis anethi ad 3ij. præscripto, vidi dementiam totalem, vel uti loquitur phantasiæ dislocationem. Soporem profundum cum in sequente temulentia sex septimanas durante, ab usu clysteris cum succo hyoscyami injecti, observavit D. Joh. la Serre in E. N. C. Dec. II. A. 6. p. 168. Ut taceamus alias plures apud Botanicos hinc inde occurrentes observationes, quæ de insigni hyoscyami virulentia satis testantur. Et mirum certe, plurima brutorum, licet aliis non minus venenatis plantis vescantur, cicuta e. g., innato quasi naturæ jussu, hyoscyamum tamen nauseare, imo ad ejus comedionem neutquam cogi posse: qua propter inter Medicos modernos

nos etiam inveniuntur non pauci, qui usum ejus internum plane dissuadent.

§. VI.

Cum autem in verba magistrorum cæco jurare impetu sit in honestum, observationes autem jam allegatae non sine restrictione ac limitatione applicandæ sint, vitio verti nemini fortassis poterit, qui Hyoscyamum cum grano salis atque in convenienti dosi adhibitum salutare etiam medicamentum præbere affirmabit. Mucilago enim seminis hujus & oleum odoris narcotici ac gravioris, quæ in nimia quantitate motum humorum ac spirituum nostri corporis ad periculosissimam stasim & coagulum disponere observantur, in parciori quantitate adhibita acres ac nimis mobiles sanguinis particulas involvere, atque hoc modo paregoricam ac sistentem virtutem, maxime certis in casibus proficuam, nobis largiri valent, ita, ut in omni sanguinis ac seri nimio fluxu, semine Hyoscyami secure interne etiam uti queamus. Testis sit *Helidæus Paduanus*, felicissimus suo tempore Bononiensium in Italia Medicus, qui, annotante Schenckio, semen Hyoscyami albi contra sputum sanguinis in arcanis habuit, ac miraculi instar sanguinis expuiciones ac rejections eodem percuravit. *Rob. Boyle* autem sagacissimus ille simplicium scrutator in *tractatu de Utilit. Philos. Exper. Exercitat. 5. cap. 6. p. 231.* ex semine hyoscyami & papaveris albi cum conserva rosarum rubrarum electuarium parare docet, quod ad nucis myristicæ magnitudinem exhibitum, omnem hæmorrhagiam certissime sistere affirmat. De usu autem hyoscyami externo utpote frequentiori ac notissimo plura non attinet afferre. Interim quam efficaciter atque incredibili fere modo imposita ejus folia podagricorum demulcere valent

leant dolores videatur apud Th. Erastum *Disput. de Narcoticis*. Immanes vero scorbuticorum ventris dolores quomodo hyoscyamo imposito compescendi sint, habet *Travvitus de Arthr. Scorb. Sect. 8. p. 315.* Ut taceamus suffitum seminishyoscyamitam præsens esse contra vermes remedium, ut eosdem è dentibus non solum, sed & auri- bus naribusque, si cavo illarum excipiatur, eliciat.

§. VII.

Liceat nobis mentionem hic etiam facere Nucis Vomicæ, notissimi quidem veneni, de quo tamen nunquam fere convenire inter se potuerunt Medici, an hominiæque ac felibus, avibus canibusque noceat. Canes quidem & feles quod attinet, nuce Vomica eosdem encari posse, loquuntur tot observationes atque experientia ab autoribus annotata, videantur cum primis quæ hanc in rem habet *Johannes Bauhinus in Hist. Plant. Univers. L. 3. cap. 145.* ex observatione Conr. Gesneri, item *Anton. de Heide Obs. 50.* quorum relatione constat, canes post assumptas has nuces in profundissimum incidisse soporem, atque accendentibus tandem convulsionibus concidisse mortuos. Innoxie autem nucem Vomicam ab hominibus assumi, vetus est traditio, ab ipso *Dan. Sennero*, post varias dubitationes, tandem approbata *in Paralipomenis*, ubi expresse afferit, posse nucem Vomicam, pro eodem scopo ac Opium alexipharmacis admisceri: quò inclinare etiam videtur *Roflincius O. & M.M. Spec. L. 9. cap. 4.* In hanc autem sententiam tractos fuisse nominatos jam autores probabile est ex hac potissimum ratione, quod homines, qui assumpserunt interne nucem Vomicam, sudorem saltem ingentem absque vomitionibus aliquando experti fuerint, quod testatur inter alios *Fallo-*

B

pius

pius in tract. de tumoribus, p. 11. Quin & novissime Dn. van Rheede in Horto Malabar. Tom. I. p. 68. apud Indos vulgatissimo experimento alexipharmacas nucis Vomicæ vires approbari afferat.

§. VIII.

His igitur similibusque autoritatibus moti Empirorum nonnulli eò usque progressi sunt audaciæ, ut pro cura febrium intermittentium usum nucis Vomicæ internum præceperint; quemadmodum ex observatio-
ne D. Job. de Muralto in E. N. C. Dec. II. A. 2. p. 245. rarum non est in Helvetia à Medicis ac Chirurgis quibusdam nucem Vomicam cum radice gentianæ aliisque mixtam exhiberi contra Quartanam. Wedelius autem in Amœnit. Mat. Med. L. II. sect. 2. cap 4. refert, sibi notum fuisse fartorem quendam empiricum, qui usu nucis Vomicæ non paucos liberaverit tertianarios. Non possum tamen quin his atque ejusmodi audaculis Casp. Hoffmanni oppo-
nam autoritatem: *ego nolim, scribentis, tam temerarium esse quenquam, ut subito fidem det talibus experimentatoribus. si enim semel bene cessit, non ob id tutum est experimentum.* vid. de Medicam. Officin. L. 2. cap. 163. §. 147. De cætero, quo periculosior hujus Nucis usus, eò tutior Ligni erit, quod Colubrinum in officinis nostris appellatur, & nihil aliud est, quam arboris illius, in insula Timor nascentis, radix, quæ nucem vomicam profert minorem, teste P. Herman-
no in Prod. Parad. Batavi. Äquiparatur hoc à nonnullis, e.g. Grevv in Museo Soc. Reg. Angl. ipsi Peruviano cortici in curandis febribus intermittentibus. Nec improbabile adeo hoc esse videtur: narcoticæ enim vires, quæ hoc in ligno temperatores sunt, quā in ipsanuce Vomica, inor-
dinatos spirituum motus fistere, amaror autem ejusdem
inci-

incidere mucum viscidum atque eo ipso primas vias & sanguinem depurare valet. Notandum tamen Lignum hoc, quò vetustius sit, eò felicius ac securius pro hoc scopo usurpari: recens enim vomitus sæpe atque anxietates in præcordiis excitare observatum fuit,

§. IX.

Quid si tandem & ipsam Nicotianam, cuius usus tanti hodie æstimatur à plerisque, atque adeo ubique terrarum frequens est, ut fumus ejusdem.

Pauperum tabernas

*Regumque turre*s

Semper oppleat: quid si hanc, inquam, sanam sanitatem panacæam, uti à Lusitanis atque Hispanis salutatur communiter, de veneno suspectam reddere non verear, demonstrando, hanc non minus a hyoscymum e. g., venenatas suas vires non semel exeruisse. Experiuntur enim has toto die illi omnes, qui prima vice usui ejusdem vulgari, fistulis sugendo fumum, assuefieri tentant: ebrii nimirum in vertiginem rapiuntur, enormiter vomunt, sudore profunduntur frigido, animo linquuntur, terribili satis, nisi assueto spectaculo. Duos fratres, quorum alter septendecim, octodecim alter exhauserant fistulas, apoplecticorum instar prostratos, unumque eo momento mortuum, alterum per bihorium misere spirantem, animam tandem quoque expirasse, refert D. Helvius Obs. Physic. 45. Imo exterius saltem pro scabie capitis ac profligandis pediculis illitus tabaci pulvis, in tribus filiolis effecit, ut omnes in vertiginem ac vomitiones enormes abriperentur, æstuarent, sudarent, animo linquerentur, vid. E. N. C. Dec. II. A. 4. Obs. 16. Annon hæc & similia trutinanti exempla de venenatis Nicotianæ principiis justa oboriri posset suspi-

cio? Ita, ut detestandum fere censemus cum Sereniss.
Britanniarum Rege JACOBO VI. ejusdem nimis hactenus
consuetum usum, qui in *Misocapno* suo sub finem appella-
re eundem non dubitat: *rem visu turpem, olfactu insua-
vem, cerebro noxiam, pulmonibus damnosam, & atri fumi ne-
bulis Tartareos vapores proxime representantem.*

§. X.

Ast ne quid nimis. Est enim Nicotianæ sua etiam
tribuenda laus atque egregius usus. Licet enim illi, qui
teneram habent, biliosam etiam atque minus succulen-
tam, corporis constitutionem, usum ejusdem tolerare
fere nunquam possint; erit tamen nihilominus quasi pa-
naceæ loco illis, qui firmiori prædicti sunt partium com-
page, serosa abundant colluvie, scorbuto hinc, catarrho
similibusque affectibus infestantur, quibus tamen serio
etiam inculcandum, ne ita eidem assuescant, ut excessive
atque extra modum eo semper utantur. Duo enim
potissimum in explicandis Nicotianæ viribus confide-
randa veniunt: incisiva nimirum ac stimulans, deinde
autem anodyna etiam ac narcotica ipsius virtus. Quoad
priorem, stimulandi nimirum ac incidendi facultatem,
proderit nicotianæ usus subiectis serosis, catarrhos &
scorbuticis, utpote in quibus sal ejusdem volatile non
falte glandulas palati & oris vellicat, ut copiosior hinc
fiat seri affluxus atque evacuatio, sed etiam per tracheam
ad pulmones & sanguinem delatum, eundem à particu-
lis viscidioribus liberat, obstructa referat, succorumque
cinnuum corporis nostri vitalium restaurat circulum.
Atque hac ratione fortassis in peste ipsa salutare erit Ni-
cotianæ fumus remedium; ita enim scribit *Diemerbræck*
*L. 2. cap 12. de Peste: Ut verum fatear, tabacum pro primario
præservativo in peste semper habui, & revera tale esse, non ra-
tione*

tione sola ductus, sed experientia edocetus compari, neque aliud
melius pro ordinario usu hactenus inventum fuisse existimat.
Anodyna vero ac narcotica Nicotianæ virtus deprehen-
ditur potissimum in usu ejusdem contra cephalalgiam,
odontalgiam, agrypniam, motusque convulsivos & spa-
smos: ita horrendos hystericæ cujusdam cruciatus nullo
alio remedio, quam nicotianæ fumo reprimi potuisse, re-
fert D. M. B. Valentini in E. N. C. Dec. II. Ann. 2. obs. 171. Ad-
ducere hic possemus plura de usu ejusdem ex terro, nisi
brevitatis studio ducti, omnia potius in summam con-
trahere studeamus, interim de singulari ejusdem præ-
sertim recentis efficacia in curandis vulneribus atque ul-
ceribus cum inflammatione ac dolore conjunctis allega-
re liceat Monardum in simpl. medicam. Hist. cap. 14. item
que Wedelii experientiam in Amœnit. Mat. Med. p. 95. & 114.
Qui vero laudibus atque encomiis Nicotianæ in genere
delectatur, evolvere potest Aug. Thonerum præ cæteris
Epist. Medic. Philosoph. 15. ubi panaceæ ac medicinæ uni-
versalis nomine eandem insignire non dubitat. Hæc
tamen & similia Nicotianæ encomia cum limitatione
semper intelligenda sunt; valebit enim de hac, aurea
illa & nunquam satis commendanda in omnibus re-
gula:

Uſus habet laudem, crimen abuſus habet.

§. XI.

Non inconvenienter huc etiam ultimo loco re-
ferri poterunt Solanum atque Cicuta. Et quod in
specie Solani illam speciem attinet, quam furiosum
communiter cum C. B. in Pinac. itemque Bella donna
cum Hispanis atque Italies appellare solent, non desunt

Observationes atque historiæ quamplurimæ apud *Lobelium in Advers. p. 103.* apud Bod. a Stapelen Comm. in Hist. Pl. Theophr. L. 6. c. 2. p. 586, quæ satis sufficienterque de vehementioribus Solani hujus viribus stupefactivis testantur; lubet tamen instar omnium allegare illam, quam peculiari Dissertatione in Acad. Giessensi L. Job. Jac. Mardorff Anno 1691. proposuit, cujus summa hæc fere est, quod pro myrtillis vel vacciniis majoribus assumptæ baccæ Melanocerasi somnolentiam excitaverint turbulentam, quæ in delirium vel maniam potius, tandemque in motus epilepticos lethales terminata fuit. Non immerito igitur huic Solani furiosi nomen à veteribus impositum, cum *D. Fabro in Strychnomania suâ*, existimamus. Quamvis autem de usu hujus Solani interno nihil salutaris exspectandum sit, non contemnendum tamen erit remedium, quod externe usurpatum, corpori nostro largiri observatur. Hæc enim est narcoticorum vehementiorum virtus, ut extrinsecus applicata exacerbatos atque irritatos, a doloribus ac inflammationibus, corporis nostri spiritus consopiant, ac partes læsas derelinquere ad tempus faciant, quo ipso dolor urgens atque inflammationis cessant. Et hoc nomine non immerito in doloribus atque inflammationibus canceris Bella donna pro analdyno habetur sine pari, si tempestive & cum debita cautela adhibeantur folia ejusdem & succus, ut potius quibus, in sopiendis ac demulcendis cancri occulti doloribus exquisitissimis, præstantius nullum dari remedium, præter alios Chirurgos ac Medicos plures, propria confirmat experientia novissimus de Cancro Author Mons. Deshaies Gendron, dans les Recherches sur la Nature & la Guerison des Cancers, cap. 8. p. 137.

§. XII.

§. XII.

Cicutam denique si nominavero, nemo fortassis erit, qui non, exaudito saltem ejusdem nomine, de veneno maxime inviso cogitabit statim, quippe quo damnati atque è medio sublati Demosthenes, Socrates & Seneca pristinis temporibus feruntur à *Plutarcho*, *Platone* & *Cornel. Tacito*. Invaluit enim apud veteres, Athenienses cum primis, usque adeò hæc per cicutam interimendi consuetudo, ut, si quis forte inopinato ac derepente obierit, Cicutam bibisse crederetur. Quamvis vero his nostris temporibus hæc Cicutam adhibendi execranda consuetudo exoleverit penitus, non defunt tamen hodiendum exempla satis interdum frequentia, quia venenatas has Cicutæ vires sufficienter probant. Fieri enim solet non raro, ut vel folia ejus vel radices cum apio & pastinaca confundantur ab imperitis plebejis, qui dum illa pro his assumunt, horrenda hinc patiuntur symptomata, vertiginem, singulum & convulsivos motus, qui post paucarum horarum spatium, mortem sub specie somni profundioris accersunt certissime, quo de videri potest. *Sim. Pauli in Digress. de Febb. mal. §. 2. nec non Excellentiss. Dn. D. Rivenus in Tomo III. Operis Botan. p. 23.* instar omnium autem *J. J. Wepferus* in peculiari *de Cicuta domestica* tractatu. His non obstantibus Cicuta ex medicamentorum numero non erit penitus releganda. Licet enim internum ejusdem exsiccatæ & pulverisatæ usum non approbemus, quem *Job. Rajus, Hist. Pl. Univ. L. 9. cap. 8.* ex communicatione D. Bowle, in febribus malignis atque intermittentibus proponit: erit tamen tutissimus usus ejusdem externus, non saltem in doloribus atque inductione

ratione lienis, pro quo scopo à *Plinio L. 25. c. 15.* cum asse-
clis suis commendatur, sed præcipue & specificie quasi in
tumoribus atque inflammationibus partium genitalium
discutiendis ac sopiendis, utpote in quibus satis laudari
nèquit, teste *Henrico ab Heer in Observationibus rarioribus*
p. u6. obs. 7. En tibi ipsa Autoris verba: vidi, qui cum in im-
perforata diu valida latera exercuisse juvenis, glandis infla-
tionem maximam & lucidam incurrit, cum insano penis dolore.
Huic immisso per patentem præputii hiatum cicutæ folio, leviter
digito trito, sedatus brevi dolor, eodemque repetito, tumor
omnino discussus est, quod postea sèpius expertus in secretis ha-
bui ad hunc usque diem.

§. XIII.

Pergendum jam est ad corrosiva Venena, quorum
quædam in salutem hominum præparari vel dirigi, ac-
cedente Chymicorum ac Medicorum prudenti modera-
mine, non minus possunt, ut innoxie, imò salutariter ab
omnibus assumiqueant. Agmen horum ducat Mercu-
rius currens, vel uti appellatur communiter argentum
vivum, cuius natura in occulto quasi fuit ad hunc usque
diem; quamvis plerique Chymicorum existiment, ex
fale volatili alcalino, ac terra constare ejusdem substan-
tiam; ob hanc rationem potissimum, quod carbonibus in-
jectum illico in auras abeat, & cum affusis acidis fortiter
ebullire observetur. Hujus corrosiva vis, licet gustu nun-
quam explorari possit, satis tamen se exerit in subjectis
scorbuticis, & qui humorum acrimonia laborare solent.
In his enim, si per os assumatur, salivationes & ulcera ex-
citare solet communiter. Maxima igitur cum circum-
spectione utendum erit mercurio crudo in passione illia-
ca, e. g. quod ab Helmontio factum fuisse legimus, item-
que

que à D. Joh. de Muralto in E. N. C. Dec. II. A. o. 7. obs. II. 9. atque attendendum P. J. Fabri monitum Part. III. Par- chymag. L. 3. cap. 6. ubi ita scribit: *sunt, qui crudo utuntur mercurio, quod egomet non probbo, quoniam cruditas illa mine- ralis in mercurio ulcerosa est, nimisque acris & mordax, unde ventriculo lethalis & funesta.* Cui non refragari videtur D. Sennertus L. 3. Med. Pract. P. II. cap. 5. atque in Cons. & Diff. Chymic. *argento vivo neutiquam esse utendum, mo- nens, nisi summa urgeat necessitas, nec aliis remediis curandi negotium queat expediri.* Tuitior autem & neutiquam ini- probandus erit mercurii currentis usus, quem m. a. Hel- montius in tract. de Verb. Herb. & Lapid. p. 459. ad necandos abigendosque lumbricos ascaridesque commendat. Ma- cerat autem pro hoc scopo eundem in aqua communi vel alioquodam liquore, atque liquorem hunc de mercuriali proprietate, participantem secure propinare jubet: quem mercurii crudi usum commendatum etiam invenimus à Rob. Boyle in tract. de Util. Phil. Experim., ubi puerum pe- riculosa febri, à verminosa progenie orta, laborantem ac remedia omnia respuentem, tandem sola cerevisia te- nuiore, frequenti agitatione cum mercurio imprægna- ta, feliciter restitutum fuisse scribit.

§. XIV.

Hæc de Mercurio currenti crudo. Plura de hoc arte chymica præparato annotanda veniunt. Vehe- mentissimum jure meritoque audit corrosivum mercu- riis sic dictus sublimatus, ex argento vivo cum æquali pondere salis decrepitati ac vitrioli ad rubedinem calcinati per sublimationem paratus, quippe cuius tanta est erodendi & virulenta potentia, ut intra corpus assu- ptus, post fauciū erosionem, anxietates præcordio- C rum

rum summas, vomitus enormes ac lancingantia ventriculi atque intestinorum tormina, brevi satis molimine, vitam extinguere soleat. Tale autem evadit mercurius sola compositione venenum. Cum nullum ejusdem ingrediens in se spectatum, adeo venenatum sit. Nimirum quando mercurius, penitus alias insipidus, accessione acidorum salium discontinuatur, ligatur & detinetur, ut aufugere non possit, concorporatur quasi cum iisdem, eorundemque naturam tam arcte secum unit, ut summe corrosivus hinc, accedente sublimatione, evadat.

§. XV.

Ipse tamen hic mercurius sublimatus ex Venenorū classe in medicamentorum censum facile iterum asseritur, si, vel cum anatica mercurii currentis portione misceatur, quod *Ludovici in Pharmac. p. 176.* probatur, vel, si ad libram unam mercurii vivi recipiantur sublimati unciæ viginti, quod *Excellentiss. Rivino in Manuduct. ad Chem. Pharmac. cap. 10. §. 9.* magis consultum videtur, atque ita de novo iterum sublimetur. Mercurii dulcis nomine venit præparatum hoc ex sublimato nunquam satis laudandum, in quo corrosiva illa ac deleteria potentia versa videtur in blandam catharticam incidendi ac resolvendi virtutem, quæ excellentissima atq; efficacissima deprehenditur in movendis viscidis ac glutinosis humoribus, temperanda acrimoniam curandaq; lue Venerea, resolvendis item nodis ac tumoribus glandularum scirrhosis, sanandis ulceribus & scabie, necandisq; atque expellendis vermibus. Plura qui de viribus ejusdem generalibus legere discupit, adire potest

test *Quercetanum* in *Tetraode p. 460.* qui theriacam the-
riacarum appellare mercurium dulcem non dubitat, &
tanquam panacæam morbis fere omnibus, chronicis
præsertim profligandis idoneam commendat. Refer-
ri huc possent & alia ex mercurio parata medicamen-
ta, *Præcipitatum* e.g. *mercurii*, & sic dictum *Turpe-*
thum minerale. Solent autem sub *mercurii præcipitati*
nomine in officinis nostris ordinarie illum exhibere, qui
cum spiritu nitri vel aquaforti paratur: *Turpethum mi-*
nerale vero vocant, quod cum spiritu sulphuris aut vi-
trioli conficitur, vel etiam quod è *mercurii sublimati*
solutione, per oleum tartari *præcipitatur*. Inter quæ
tamen ipsa *præcipitata mercurialia* tantum discriminem
haud est, & promiscue adhiberi possunt incuranda go-
norrhœa virulenta, e.g. ubi à gr. iij. ad v. cum *Gutta*
Cambod. res. *jalappæ* vel aliis purgantibus exhibitæ,
appropriata nonnullis audiunt remedia, quod non so-
lum, præter catarcticas suas vires, urinam simul mo-
vent, contagiumque *Venereum* ita per vias urinarias
expellere valent, sed etiam, quod blande simul, adstringunt.
Sed cum longe tutior in tali passu sit *mercurii dulcis usus*, hoc facile contenti, reliquis ex mercurio
pro hoc scopo paratis, carere possumus.

§. XVI.

Corrosiva virulentia ipsi mercurio sublimato vix
cedit arsenicum, album cum primis, quod ex auripigmen-
ti scoriis & sale communi sublimatur. Crudum enim
hoc apertum est venenum maximeqve malignum, quod
corpus nostrum semper pessundare observatur, quic-
quid etiam contradicant; qui arsenicum ad 3j. & alteram
imò ad 3j. absque noxa fuisse assumptum, ex Bierlingii
aliorum-

aliorumque observationibus probare conantur. *Vid.*
Bierlingius in *Advers. p. 15.* & *Dn. D. Stahl* in *Observat. Chym. Phys. Med. Cur. Mens. V. cap. 4. p. 263.* Pertinent enim haec ipsae relationes ad rariissimas, quae admirari quidem, non aequaliter & imitari licebit. Eandem meretur censuram, quod *Lemer* in *Cursu Chym. p. 307.* annotavit, nimis arsenico ad gr. iv. exhibito quartanas non semel subito fuisse curatas: licet enim & hoc modo curatæ tuerint, quæritur tamen, annon graviora mala, atque in primis contracturam partium post se reliquerint, videri hanc in rem meretur *m. a. Dn. D. Stahl* in *Observat. Chym. Phys. Med. Cur. l. c.* Num vero ita mutari queat arsenici virulentia per artem chymicam, ut interne tuto semper assumi possit, res est altioris indaginis, & negotium decumano labore ac periculo plenum, utilloquitur *P. J. Faber* in *Panchymag. L. 4. cap. 45.* Ac licet tot ac tantæ præparationes arsenici per fixationem pro usu interno apud autores extent, quales sunt: rubinus arsenicalis diaphoreticus Schröderi; arsenicum sublimatum dulce Quercetani, spiritus & tintura Agricultoræ &c. Horum tamen omnium usus internus, non minus accundi arsenici, conscientiosis ac prudentioribus Medicis haec tenus fuit suspectus. *Intus enim assumptum arsenicum, sive crudum sive præparatum, si non semper venenum, semper tamen est suspectum,* verba sunt *Angele Sale, Chymici experientissimi juxta & candidissimi, in Exe- gesi Chymiatr. p. 679.* & in *Ternar. Bezoart. p. 582.*

§. XVII.

Nullus itaque erit arsenico inter Venena medicamentosa locus? Imo vero: Suum enim habet arsenicum rite præparatum usum externum in vulneribus atque ulceribus plane singularem. Testis est *Heilmon-*
tius,

tius, qui in Pharmac. modern. § 51. habet sequentia: arsenicum atque auripigmentum, quamvis fixari & dulcorari possint, nunquam tamen intracorpore sunt assumenda: For in seculis autem fixata haec mineralia valent, & quam plurima ulcerum genera sanant, eorumque venena, si ipsamet prius subacta sint, necant atque edomare solent. Quia ratione autem & modo violentissimum hoc corrosivum figi ac preparari debet, videri potest apud Quercetanum, in Pharmacop. Mineral. caput. 18. exemplo butyri arsenici fixi, & D. Chr. Langium in Pathol. anim. p. 527. ubi simul vires ejusdem in persanandis ulceribus cancerosis mirum quantum extollantur. Non minus praestans pro hac intentione medicamentum erit Magnes arsenicalis Crollii, quem descriptum invimus in Basil. Chymic. p. 108. & quijure meritoq; apostematum malignorum certissima appellari meretur antidotus, quo de testimonia fide egregia ap. Dan. Sennertum L. 4. Prax. p. 476. it. Diemerbroeck de Peste p. 251. Videtur tamen, si nostrum de externo hoc arsenici usu judicium adjicere concessum est, ut septicū saltem & cathæreticum agere, quatenus luxuriantem carnem spongiosam, quæ consolidationem ulcerum impedire ac fistulas excitare solet, absunt, nimisque copiosum nutritii succi affluxum sufflaminat.

§. XVIII.

Arsenico non in consulto subjungimus statim Antimonium. Multum enim hoc de arsenicalibus, praeter sulphureas ac metallicas imperfectas, participat particulis, prout Dn. D. Stahl demonstratum dedit in Observat. Mens. 6. cap. i. Neque enim absconum est suspicari, omnem malignitatem ac virulentiam in antimonio ejusque preparatis saepius observatam, ab arsenicalibus inquinamenti ortum ducere. Subolfecisse hoc videntur

illi, qui adminiculis chymicis destituti, nullum parare valuerunt ex antimonio medicamentum salutare, ideoque illud ipsum, tanquam Venenum, penitus è numero medicamentorum proscripterunt, quale quid factum fuisse legimus in Ephem. Gallor. *Ephemer.* 23. p. 267. ab ipsa *Facult. Medica Parisiensi Anno 1566.* Quamvis autem usum antimonii crudi Veterinariis potius, quam Medicis concedendum esse statuimus, ob rationes illas & causas, quas *Pechlinus L. 2. obs. 60.* nobis suppeditat: fatendum tamen omnino erit, debite præparatum ac tractatum antimonium, optima suppeditare remedia, quæ in duas potissimum classes dividi possunt, quorum altera Emetica, altera Diapboretica & absorbentia comprehendit. Emetica antimonia *kaia* correctiora & usitatora sunt, quæ vel per præcipitationem cum salibus, vel per imprægantionem cum tartaro ex antimonio parantur. Prioris generis est sic dictus mercurius Vitæ, uti vulgo appellatur, cum tamen nihil fere de mercurio resipiat, siquidem ex butyro antimonii rectificato, per affusam aquam præcipitur: Vomitorium satistutum, si modo rite edulcoretur, & non nisi ad gr. iij. vel iv. prodosi exhibetur. Evacuat enim satis potenter humorum pravorum in ventriculo & primis viis nidulantium faburram, atque hoc ipso desperatissimos saepe, ac chronicos morbos debellare solet, cuius intuitu sine dubio veteres speciosum mercurii vitæ nomen ipsi imposuerunt. Ad alteram præparationem pertinet Tartarusemeticus, qui fit, dum rite paratus Crocus metallorum vel flores, item vitrum antimonii cum crystallis vel cremore tartari coquuntur, filtrantur & crystallisantur. Crystalli inde emergentes ad gr. v. tuto, ut emeticum, adultis dari possunt, imo in refracta dosi infantibus etiam ac pueris, si necessitas urgeat, uti *Wedelius* testatur *de Medicam. facult. L. II. Sect. I. cap. 8.*

§. XIX.

§. XIX.

Longe mitiora sunt medicamenta illa, quæ sub nomine Diaphoreticorum ex Antimonio à Chymicis parantur. Quod si enim majori nitri copia volatilior ejusdem substantia ex parte figatur, leniora sudorifera tantum, absorbentia atq; anodyna remedia inde exsurgunt. Tale est celebratissimum illud antimonium diaphoreticum simplex & martiale, quod polychrestum jure meritoque audit, atque inter classica medicamenta recte recensetur. Convenit cum hoc exactissime natura juxta & viribus Bezoardicum minerale simplex & compositum, sive Solare illud sit, sive Lunare, Joviale aut Martiale; nec non Regulus antimonii medicinalis vel antimonium diaphoreticum nigrum D. Cranii, cuius commendatio ac laudes inveniuntur apud *Königium in R. Mineral.* cap. 9. Sulphur autem antimoniatum fixatum, summæ in medicina efficaciæ contra morbos chronicos rebelles atque acutos periculosos deprehenditur, si fides habenda autoribus, præcipue *Dn. D. Hoffmanno*, P. P. Acad. Hall. qui nuperrime in peculiari Dissertatione præparationem ejusdem & usum proposuit, sed, quod dolendum, menstruum illud reticuit, quo cum solvendum, ut & enchires in ac modum præcipitandi. Penitus singulare ex Antimoniatis constituit remedium Cinnabaris, quæ ex mixtione mercurii sublimati cum antimonio per destillationem conficitur. Miro certe naturæ atque artificii lusu hic una eademque operatione simul & summe causticum venenum & benignissimum maximeque salutare medicamentum prodire videbis: ita, ut si unquam, hic certe verissimum sit vetus illud dicterium:

Ubi virus, ibi virtus.

Habet autem ipsa hæc cinnabaris antimonii per multum affi-

affinitatis cum mercurio dulci, sive naturam ejusdem spectemus, sive effectus, ita, ut à Wedelio in E.N.C.D.I.
A. 3. Obs. 105. appelleatur cinnabaris antimonii mercurius dulcis à sulphure antimonii tintitus atque imbutus. Usus ejusdem cum cinnabari nativa fere coincidit, egregius ac plane singularis est, non in capitis modo affectibus, quibus vulgo haetenus, quasi unicè destinata fuit, sed omnibus adeo morbis, qui ab abundantia serosa acri, membranas & nervos lacerante, dependent, unde in affectibus hysterics, spasmodicis, arthriticis abunde officium facit; prout hinc inde videri potest apud Autores Practicos, praesertim Dan. Sennertum in Institut. Medic. Job. Hartmannum in Praxi Chym. Guerner. Rolfincium in Chym. in Art. form. red. Val. Andr. Mollenbroccium Tr. de Arthrit. vaga, Quercetanum in Tetrade Cap. Affect. it. Hadr. à Mynsicht in Armamentar. Med. Chym. Et specia-
tim in Godofr. Scholzii Triga Cinnab. & Matth. Tillingii Scrutinio Cinnab. Quamvis autem in recensitis iam antimonialibus excessus in dosi non æque ac in emeticis superius commemoratis metuendus sit, neque tamen ideo omni carebunt periculo, nisi à prudenti chymico ita parata fuerint, ut omnem corrosivam vim exuisse deprehendantur. Non possum igitur, quin cautelam illam, quam de antimonio diaphoret. Gasp. Amtbor suo tempore pro-
posuit, omnibus antmoniatis reliquis applicem, atq; in-
tegrum illum locum, qui in Aurilogia cap. 9. invenitur, huic adscribam: Omnes Practicos, inquit, admonere volo sedulo ut circumspectissime agant in præscriptionibus cum antimonio diaphonet. quod à communibus pigmentariis venditur, cuiusq; præparationis non fuerint aptoptæ, vel sciant certissime, con-
scientiose illud præparare pharmacopœum. Addit, id accidisse sibi in praxi, ut loco felicis successus, inde nil nisi animi deliquia & alia symptomata senserit.

§. XX.

§. XX.

Sola fere excessiva dosi nocere deprehenditur vitriolum album. Improvide enim assumptum suffocationes & strangulationes excitasse non raro observatum fuit; & hoc quidem ratione particularum venerealium, quæ corpori nostro, præsertim stomacho, maxime infensa sunt, atque erosiones satis periculosa efficere valent. Quamobrem etiam Hartmannus in *Notis supra Collum*, vitriolum crudum manifestum venenum appellare non dubitat: Ast in minori dosi ac sub convenienti præparatione usurpatum, pungendo & vellicando fibras stomachi sensatas vomitus saltem excitare solet. Pro quo scopo sal suum Vitrioli emeticum ad coelum usque extollit Angelus Sala in Ternar. Emet. Testor Deum, scribit, Et certo cuivis promitto lectori, quod inter medicamenta Vomitoria in universum omnia, nullum observaverim magis universale, magis interim præ cæteris ad purgandum superfluitates in stomacho, corruptosque humores in ipsis tunicis impactos, benignum, quam hoc ipsum Sal Vitrioli &c. D. Chr. Langius autem in *Miscell. Med. Curios.* p. 7. in laudes hujus Salis Vitrioli abunde se effundit, & continuo in sacciperio gestasse illud scribit, ut apoplectici eō ipso extemplo opem ferre potuerit, utpote quos, præsertim, si prima vice malum hoc patiantur, post vomitiones aliquot, certo certius salvare, atque ex Orci faucibus quasi eripere soleat. Vitriolum album autem sibi relictum extrinsecus egregium dat errhinum, si in aqua solvatur, ac solutionis hujus guttæ duæ vel tres naribus excipientur, in cephalæa, coryza continua, tussi & catarrhis ad pectus eximii usus, immo in obstructione narium pertinaciori infantibus etiam non denegandum, observante Wedelio in *E.N.C. Dec. I. Ann. 3. obs. 14.*

§. XXI.

Sunt etiam è Saturninis nonnulla, quæ Veneni notam merentur. Lithargyrum vocant scorias illas, quæ secedunt, dum argentum e. g. cum plumbbo miscetur ac funditur, ut inde magis depuratum evadat. Et hoc ipso quidem utimur sine omni periculo externe, in intertrigine infantum e. g. pro scopo desiccandi ac refrigerandi, item contra varos faciei, ut cosmetico, si cum aceto coctum fuerit, sub nomine lactis virginis. Ast cavendum, ne æque facile lithargyrii usum in-

D

ter-

ternum admittamus. Observatum enim fuit, vina, quæ mediante hoc dulciora ac palato grata reddita fuerunt ab Oenopolis, pessimos excitasse affectus, colicam e. g. pertinaces alvi adstrictiones, respirationem difficultem, anxietates præcordiorum, & contracturas partium, quo de videri meretur D. Eberb. Gotkelius, in der Curi eti sen Beschreibung des durch das Silber-Glett versüßten sauren Weines/ und der davon entstandenen neuen und vormahls unerhörten Wein-Krankheit 2c. Existimamus a. recensitos jam lithargyrii satis virulentos effectus non immerito Venereis illis particulis, quibus ab argento imprægnatum fuit, adscribi posse. Parem fere cum lithargyrio censuram meretur sic dictum Saturni saccharum, quod ex minio vel ipso plumbo ope acetii destillati parari solet. Utimur quidem hoc pro scopo refrigerandi & adstringendi non externe solum, sed interne etiam, in curanda gonorrhœa, e. g. repurgato prius debite corpore exulcerationes enim in vesiculis seminalibus, prostatis atque urethra factas, optime consolidat, ac molestum & continuum feminis fluxum fistit; reliquas ejusdem vires recensitas invenies apud Crollium in Basil. Chymia p. 274. Interim maxima cum cautione, & nunquam fere solitarie, sed interpositis aliis, eodem utendum esse, monemur à Practicis. Subtiliores enim ejusdem particulæ acido-corrosivæ, quas vitrilicas appellari posse puto, erosiones hinc inde in visceribus post se relinquunt, circulum omnium humorum nostri corporis sufflaminant, obstructiones pertinacissimas producunt, atque eo ipso totum corpus ad mortificum incurabilem ac lethalem disponunt. Neque ullum est dubium lenta illa Gallorum Italorumque venena, quæ la poadre de succession communiter appellantur, Saturninis ejusmodi concretis suam debere originem. Novi operatorem quendam chynicum, qui in Bohemiæ confiniis Magnatis cujusdam laboratorio præstet, & jussu Patroni sui, nescio an laudabili, multum in exaltandis ac moderandis venenis consumpsit sudoris & operæ: hic ipse fassus est non semel, ex nominato jam Saturni Saccharo, additione volatilioris cujusdam corrosivi, parari posse lentissimum venenum, quod canibus e. g. propinatum, eosdem insensibiliter, citra omnia violentiora symptomata, post decursum aliquot septimanarum aut mensium, enecare valeret. Latet ergo anguis in herba in recensitis jam & similibus saturninis acido saturatis. Quam in rem legi omnino meretur liber egregius Sam. Stockhusii de Litbargyrii

f4-

fumo noxio, ejusque metallico frequentiori morbo, vulgo die Hütten-Raße appellato, utpote in quo probare satagit, morbum hunc, obstruções alvi tanquam præcipuum symptoma conjunctas habentem, non fieri ab arsenico vel mercurio, sed unice ab exhalationibus Saturninis.

§. XXII.

Unicum è R. Animali desumptum proponere etiam liceat, ad probandum Corrosivorum in medicina usum, Cantharides nimirtum, quæ vel hoc nomine Medicis esse debent æstuatissimæ, quod ex his ipsis parari solent efficacissima Vesicatoria, maxime necessaria in morbis illis omnibus, ubi excitatione ac stimulo majori opus est, e. g. in affectibus soporosis, motibus convulsivis, malo ischiatico, ac diuturnis cephalæis. Novit hoc *Thom. Fienus*, qui *L. i. de Cauteriis*, vesicatoria è cantharidibus parata, appellare non dubitat, *remedium admodum utile ac necessarium*, & si non præcipuum, saltem unum inter præcipua medicinae præsidia, adeo, ut ipsum sit ultimum in diuturnis ac desperatis morbis refugium, ultima spes, & merito dictum *sacra Medicorum anchora*. An vero æque utiliter Cantharides usu interno assumi queant, dubium omnino videtur. Licet enim infusio cantharidum in vino Rhenano, secundum observationem *Bartholini* in *Ep. Med. Cent. 4. Ep. 53.* vel potius *Tinctura cum spir. vini tartarisato ad mentem B. Albini* in *Diss. de Cantharid. §. 19.* parata, in cuta hydroperis & gonorrhœæ virulentæ tolerari possent: Cantharidibus tamen in substantia pro usu interno penitus erit abstinentum, ob maxime corrosivam virulentiam, quæ adeo fortis est in his ac violenta, ut unico saltē numero cantharis, abjectis licet alis, assumpta à quodam audaceulo, qui amicæ suæ in conflictu Venereo placere plus solito cupiebat, tantum excitaverit in partibus genitalibus ac vicinis pruritum atque erosionem, ut cum mictu cruento priapismus superveniret lethalis, qui post mortem æstuosissimam, diu adhuc in cadavere, foedo satis spectaculo, perduravit, qualis observatio prostat in *E. N. C. Dec. I. Ann. IX. & X. p. 98. obs. 34.* Plura ut taceamus fūnesta satis ab assumptis cantharidibus observata exempla, qualia legi possunt apud *Job. à Meckren* in *Obs. Med. Chir. cap. 34.*

§. XXIII.

Non ita diu est, quod certum quoddam ex R. Vegetabili introitum exoticum, sub nomine Ligni Panava, quod, uti communis fert fama, in curandis morbis chronicis, febribus intermittentibus, itemque contra

contra venena ipsa intra corpus assumptum magnæ esse debet efficaciæ,
Quid si & hoc ipsum lignum corrosivis annumeremus? Si quid enim
agit, eyertendo stomachum, deturbando alvum & sudorem expellendo,
uno verbo, evacuando id, quod in corpore nostro noxiū hæret, hoc
faciet. De eo enim sapor testari videtur satis acris & causticus fere,
qui linguam & fauces erodere, instar granorum Tilli, potis est; ipsum
enim lignum jam nominatum ex communicatione sæpius allegati Dn.
D. Rivini degustare licuit. Facta sic incidenter granorum Tilli men-
tione, monemur huc insimul referenda esse purgantia illa ex vegetabili-
bus omnia, quæ sibi relicta atque excessiva dosi exhibita draſtica, ob-
trodendi acrimonia sua intestina vim, audiunt. Certe, non solum E-
ſula, Helleborus albus, Laureola, Elaterium, quorum usus inter Medi-
cos politiores jam cessavit fere penitus, hoc nomine suspecta mihi vi-
dentur, sed etiam Helleborus niger, Colocynthis, scammonium &
Gutta Cambodia, quæ partim in substantia, partim in forma extracti ac
resinæ hodienum sæpiſſime usurpantur, ad minimum pro scopo stimu-
landi atque excitandi purgantia ignaviora. Quæ tamen, ut & alia huc re-
ferenda, nos non morabuntur diutius, quippe quibus propositum fuit u-
no alterove saltem monstrare exemplo, quomodo pernicioſſima etiam
Venena ſuo modo fieri queant salutaria medicamenta. Abrumpendum
jam potius, ne tedium Lectori accumulando naufeosa ejusmodi fercula,
moveamus. Liceat autem, quæ dicta jam ſunt in ſummam contrahe-
re B. D. Christiani Langii verbis, quæ inveniuntur in Pathologis
Anim. p. 593. & hæc ſunt: *Qui venena contemnit ac temere hor-
ret, is ignorat, quantus inibi theſaurus lateat ſepultus, & quam profun-
da ſit Dei ſapientia, rerum virtutes iam ſolicite tegens ac protegens.*
*Sane baud nugax eſt illud Poëtarum figmentum, quo amanissimos
Hesperidum hortos, mala aurea confertim proferentes, pervigilem cu-
ſtodire Draconem tradiderunt: hoc ipſo enim nihil aliud dīgo velut
commonſtrare intendunt, quam quod ſub rebus & obſtaculis virulentis-
simis, vitaque noſtræ crudeliter inſidianibus recondita ſint pre-
tioſiſima naturæ dona & maximæ omnino
dotes.*

S. D. G.

107

